

Aluehallintovirasto

Tilaajavastuuvalvonta vuonna 2015

Raportti valvonnan tuloksista ja havainnoista

Työsuojelun vastuualue
Etelä-Suomen aluehallintovirasto

12.2.2016

Sisällys

1. Johdanto	2
2. Valvonnan suuntaaminen, havainnot ja tulokset.....	2
2.1. Rakennusala	2
2.2. Teollisuus.....	3
2.3. Logistiikka	4
2.4. Palveluala	5
2.5. Alkutuotanto	5
3. Sidosryhmä- ja viranomaisyhteistyö	6
4. Yhteenveto ja johtopäätökset	7

1. Johdanto

Tässä raportissa kuvataan tilaajavastuulain valvonnan tuloksia ja havaintoja vuodelta 2015.

Tilaajavastuulain tarkoituksena on edistää yritysten välistä tasavertaista kilpailua ja työehtojen noudattamista. Lailla pyritään luomaan tilaajalle edellytykset varmistaa, että sen sopimuskumppanit täyttävät lakisääteiset velvoitteensa. Tilaajan on ennen vuokratyö- tai alihankintasopimuksen solmimista hankittava laissa luetellut selvitykset sopimuskumppaneistaan. Tilaajan tulee myös säilyttää selvitykset vähintään kaksi vuotta siitä, kun sopimusta koskeva työ on päättynyt.

Etelä-Suomen aluehallintoviraston (ESAVI) työsuojelun vastuualue vastaa tilaajavastuulain valvonnasta koko Suomessa. Valvonnan tavoitteena on torjua haittoja, joita yrityksille ja yhteiskunnalle aiheutuu harmaasta taloudesta ja epäterveestä kilpailusta. Tilaajavastuutiimiin kuuluu 31 tarkastajaa. Tarkastajien toimipisteet ovat seuraavilla paikkakunnilla: Helsinki, Turku, Tampere, Lahti, Lappeenranta, Kouvola, Mikkeli, Vaasa, Oulu ja Kuopio.

Vuonna 2015 valvontaa suunnattiin seuraaville aloille: rakennusala, teollisuus, logistiikka, palvelualat ja alkutuotanto. Kunkin alan valvomiseksi käynnistettiin oma hanke.

Tilaajavastuulain varsinainen nimi on laki tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä (1233/2006).

2. Valvonnan suuntaaminen, havainnot ja tulokset

Tilaajavastuulain valvonta kohdistuu niihin yrityksiin ja julkisyhteisöihin, jotka käyttävät alihankintaa tai vuokratyövoimaa. Valvonnan suuntaaminen on määritelty tarkemmin hankkeittain.

Kaikkien tilaajavastuutiimin vuodelle 2015 valitsemien hankkeiden yhtenä keskeisimpänä tavoitteena oli lisätä yritysten tietoisuutta tilaajavastuulain tarkoituksesta ja sisällöstä ja sitä kautta vahvistaa toimintakulttuuria, jossa yhteistyötä suostutaan tekemään ainoastaan sellaisten sopimuskumppaneiden kanssa, joiden tiedetään hoitavan lakisääteiset velvoitteensa asianmukaisesti. Hankkeiden tarkastuksissa käytiin läpi ulkopuolisen työvoiman käyttöä koskevat sopimukset sekä tarkastettiin, olivatko tarkastuksen kohteena olleet tilaajat noudattaneet tilaajavastuulakia.

2.1. Rakennusala

Rakennusalan hankkeen tavoitteena oli, että rakennustyömaan pääurakoitsijan lisäksi myös urakkaketjussa olevat alihankkijat ovat noudattaneet selvitysvelvollisuutta kaikilla tasoilla. Tilaajavastuutarkastuksia pyrittiin suuntaamaan etenkin sellaisiin tilaajiin, joiden kohdalla on syytä epäillä laiminlyöntejä. Työmaatarkastusten lisäksi tehtiin tarkastuksia telinefirmoihin sekä rakennustuoteteollisuuteen ja rakennuspalveluiden vuokraukseen erityisesti ketjujen tarkastuksen kautta.

Vuonna 2015 tarkastettiin myös aiempia vuosia enemmän seisokkityömaita; näistä tarkastuksista osa raportoitiin teollisuushankkeen tarkastuksiksi. Seisokkityömaatarkastusten kokemusten pohjalta tarvetta seisokkien valvontaan arvioidaan vuoden 2016 kuluessa.

Rakennusalan tilaajavastuuhankkeessa tehtiin vuonna 2015 yhteensä 960 tarkastusta. Niistä annettiin tilaajille yhteensä 798 toimintaohjetta. Tämän raportin tekohetken mennessä tehdyistä tarkastuksista 80 (8 %) on johtanut tilaajan kuulemiseen selvitysvelvollisuuden laiminlyönnistä. Näistä on annettu 21 laiminlyöntimaksupäätöstä. Yhteensä laiminlyöntimaksuja on määrätty 76 416 euron edestä. Tarkastusprosesseja on vielä kesken 151 kappaletta ja käynnissä olevia laiminlyöntimaksuprosesseja 51, joten lopulliset määrät ja laiminlyöntimaksujen yhteissumma todennäköisesti vielä kasvavat. Osa keskeneräisistä tarkastuksista tulee myös johtamaan laiminlyöntimaksuprosessin käynnistymiseen. Keskeneräisissä prosesseissa on mukana myös sellaisia, jotka tulevat todennäköisesti johtamaan korotettuun laiminlyöntimaksuun.

Ulkomaisen työvoiman määrä on rakennusalalla ollut kasvussa, mutta tarkastushavaintojen perusteella määrissä on ollut huomattavia alueellisia eroja. Ulkomaille rekisteröityjä yrityksiä on alalla verrattain runsaasti, etenkin suurimmilla työmailla. Nämä käyttävät usein muita ulkomaisia yrityksiä sopimuskumppaneinaan. Toisaalta vuoden 2015 osalta on tarkastusten perusteella havaittu, että jossain määrin ulkomaalaiset työntekijät ovat siirtyneet Suomessa perustettujen yritysten palvelukseen, ja joillakin alueilla ulkomaisten yritysten määrä on sen myötä laskenut.

Pientalotyömaiden osalta tehtiin tarkastuksia lähes kaikilla työsuojelun vastualueen valvontalualueilla. Pääkaupunkiseudulla tehtiin kevään 2015 aikana tarkastuksia Vantaan asuntomessualueelle, joista osa johti laiminlyöntimaksuprosessiin. Lisäksi Seinäjoella tehtiin tarkastuksia yhteistyössä Verohallinnon kanssa vuoden 2016 asuntomessualueelle. Saatujen havaintojen valossa asuntomessualueiden sekä muun pientalorakentamisen valvontaa on syytä jatkaa vuonna 2016.

Lisäksi hankkeen tarkastuksilla on havaittu, että erityisesti rakennustyömailla on otettu aiempia vuosia laajemmin käyttöön tilaajavastuu.fi-verkkopalvelun yritysraportit. Tämä on omalta osaltaan vaikuttanut siihen, että tilaajavastuulain selvitysvelvollisuuden näkökulmasta katsoen kunnossa olevia kohteita on enemmän joka kokoluokan yrityksissä.

2.2. Teollisuus

Teollisuushankkeessa valvontaa kohdennettiin laajasti erilaisiin teollisuuden kohteisiin. Valvontaa suunnattiin mm. metalliteollisuuteen, elektroniikka- ja sähköteollisuuteen, tietotekniikkateollisuuteen, kemianteollisuuteen, elintarviketeollisuuteen, tekstiiliteollisuuteen, graafiseen teollisuuteen sekä rakennusaineteollisuuteen.

Teollisuushankkeessa tehtiin vuonna 2015 yhteensä 310 tarkastusta, joissa annettiin yhteensä 307 toimintaohjetta. Hankkeessa tehdyistä tarkastuksista 35 (12 %) johti kuulemiseen selvitysvelvollisuuden laiminlyönnistä. Laiminlyöntimaksun määräämiseen on tähän mennessä johtanut 14 tarkastusta. Määrättyjen laiminlyöntimaksujen yhteissumma on 81 502 euroa. Tarkastuksia ja laiminlyöntimaksuprosesseja on vielä kesken, joten lopulliset määrät saattavat tästä vielä kasvaa.

Taloudellisten suhdanteiden muutos näkyy teollisuudessa edellisten vuosien tapaan. Tarkastuskohteissa on havaittavissa tilauskannan voimakkaasta vähenemisestä johtuvaa alihankinnan osuuden laskua. Osa tarkastuskohteista kuitenkin ilmoitti tilauskannan olevan vahva. Tällaiset yritykset olivat tyypillisesti kytköksissä rakennusalaan valmistamansa tuotteen ja/tai palvelun muodossa.

Osa teollisuusyrityksistä kytkeytyy rakennusalaan tuotteidensa ja/tai tarjoamiensa palveluiden osalta. Valvonnassa tämä otettiin huomioon korostamalla tarkastuksilla sitä, että esimerkiksi rakennustuotteita tuottavat yritykset saattavat joutua tilaajavastuulain mukaista selvitysvelvollisuutta noudattaessaan ottamaan huomioon sen, mitä rakennusalan osalta on laissa säädetty. Esimerkiksi tilaajayrityksen tuotantotiloissa tapahtuvaan alihankintaan sovelletaan lakia eri tavalla kuin tilanteeseen, jossa sama tilaajayritys käyttää asennuspalveluita tuotteissaan rakennustyömaalla.

Isojen teollisuuden toimijoiden valvonnassa havaittiin tiedonvälityksen tarpeet. Lisäksi valvonnassa tuli esille monien tilaajien tietämättömyys siitä, mikä teollisuudessa tapahtuvasta alihankinnasta on rakennustoiminnaksi luokiteltavaa.

2.3. Logistiikka

Logistiikkahankkeen kohteet pyrittiin valitsemaan siten, että valvonnan vaikuttavuus olisi mahdollisimman suuri. Kohteina olivat vuonna 2015 ensisijaisesti kuljetus-, varastointi- ja huolinta-alan yritykset Suomessa. Toissijaisesti tarkastuskohteiksi valittiin suuria yrityksiä, joiden ulkopuoliset kuljetusten ostot ovat merkittävä osa toimintaa, kuten esimerkiksi tukkuliikkeitä ja kaupan tai teollisuuden alan maanlaajuiset yritykset.

Logistiikka-alan hankkeessa tehtiin vuonna 2015 yhteensä 162 tarkastusta, joissa annettiin yhteensä 144 toimintaohjetta. Tehdyistä tarkastuksista kuulemiseen on johtanut 12 tarkastusta (7 % tarkastuksista). Niistä on annettu tähän mennessä 2 laiminlyöntimaksupäätöstä. Yhteensä laiminlyöntimaksuja on määrätty 14 000 euron edestä. Keskeneräisiä tarkastuksia on vielä yhteensä 26 kappaletta ja keskeneräisiä laiminlyöntimaksumenettelyyn vietyjä tapauksia 10 kappaletta.

Tietämys tilaajavastuulaista vaikuttaa viime vuosiin verrattuna lisääntyneen alalla erityisesti suurissa ja keskisuurissa yrityksissä. Pienimmissä yrityksissä sen sijaan tietämyksen taso vaihtelee suuresti, ja erityisesti pienet tilaajat ovat kokeneet haasteelliseksi lain asettamien velvoitteiden seuraamisen yleisemmällä tasolla. Erityisesti huolinta-alalla on havaittu olevan tietämättömyyttä lain soveltumisesta huolintayrityksiin. Tietoisuutta pyritään lisäämään vuonna 2016 tiedottamalla alaa asiasta.

Hankkeen tulokset osoittavat, että alihankintaa ja vuokratyötä käytetään edelleen logistiikan alalla. Pienetkin yritykset käyttävät ulkoisia palveluita turvatakseen toimintansa erityisesti kausiluontoisen tai taloustilanteesta johtuvan kysynnän vaihtelun aikoina. Sopimukset tehdään pääosin edelleen suullisesti, pois lukien alan suuret yritykset. Valvonnassa havaittiin myös, että tilaajavastuu.fi-palvelun käyttö on yleistynyt logistiikka-alalla, eikä palvelua enää koeta vain rakennusalaan koskeväksi.

Toimialalla vaikuttaa olevan edelleen haasteita erityisesti selvitysten säilyttämisessä. Säilyttämisvelvollisuus on monella tarkastuksella tullut tilaajille uutena asiana.

2.4. Palveluala

Palvelualan hankkeen tarkastuskohteena olivat pääasiassa kaupanalan sekä majoitus- ja ravitsemisalalan yritykset Suomessa. Hankkeen kohteet on edellisen vuoden tapaan pyritty valitsemaan siten, että valvonnan vaikuttavuus olisi mahdollisimman suuri. Tarkastukset kohdistettiin sekä järjestäytyneisiin että järjestäytymättömiin toimijoihin. Kohteiden valinnassa kiinnitettiin erityistä huomiota siihen, että tilaajavastuulain täytäntöönpano tapahtuisi mahdollisimman tehokkaasti ja tieto lain asettamista velvoitteista leviäisi laajasti. Tarkastuksilla pyrittiin kattamaan maantieteellisesti mahdollisimman suuri alue. Tarkastuksia tehtiin jokaisen aluehallintoviraston alueella.

Palvelualan hankkeessa tehtiin vuonna 2015 yhteensä 310 tarkastusta, joilla annettiin yhteensä 167 toimintaohjetta. Tehdyistä tarkastuksista kuulemiseen on johtanut 25 tarkastusta (8 % tarkastuksista), ja niistä on annettu 14 laiminlyöntimaksupäätöstä. Yhteensä laiminlyöntimaksuja on määrätty 78 318 euron edestä. Tarkastuksia ja laiminlyöntimaksuprosesseja on vielä kesken 22 kappaletta, joten lopulliset määrät saattavat tästä vielä kasvaa.

Valvontahavaintojen perusteella tilaajavastuulain tunnettuus on hankkeen toimialoilla melko heikkoa. Tilaajavastuulaki tunnetaan lähinnä tilaajavastuu.fi-palvelun kautta ja siitä, että monet tilaajat ovat kiinteistöhuoltoalalla tottuneet omille sopimuskumppaneilleen toimittamaan omia selvityksiään. Silti tilaajat eivät ole ymmärtäneet pyytää omilta aliurakoitsijoiltaan selvityksiä tai säilyttää niitä. Teknisellä kiinteistöhuoltoalalla tilaajavastuulain tuntemus on selkeästi parempaa kuin esimerkiksi siivousalalla. Majoitus- ja ravitsemisalalla sekä kaupanalalla tilaajavastuulain tuntemus pohjautui pääasiassa mahdollisiin työnantajajärjestöjen antamiin ohjeisiin, mutta kokonaisuutena tuntemus oli heikkoa. Yhtenä selittävänä tekijänä on esimerkiksi se, että kyseiset yritykset ovat palvelujen loppukäyttäjiä, jolloin tilaajavastuulaki tulee tutuksi siten, että tilaajat pyytäisivät heiltä selvityksiä.

Hankkeen tuloksista voidaan havaita, että kaupan alalla sekä majoitus- ja ravitsemisalalla aliurakointia ja vuokratyövoimaa käytetään melko paljon. Sopimuskumppanien määrät kasvavat yrityskokojen kasvaessa, mutta määrät myös vakiintuvat melko nopeasti. Esimerkiksi kaupan alalla sekä majoitus- ja ravitsemistoiminnassa tyypillinen määrä on n. 5–10 sopimuskumppania. Poikkeuksen tekevät valtakunnalliset tai muuten laajemmilla alueilla toimivat yritykset, joissa sopimuskumppanimäärät saattavat nousta satoihin tai jopa tuhansiin. Sopimussuhteet ovat usein melko vakiintuneita, mutta esimerkiksi siivoussopimusten kohdalla on pääkaupunkiseudulla havaittavissa selkeää kilpailutusta.

2.5. Alkutuotanto

Alkutuotantoalan hankkeessa kohdistettiin valvontaa seuraaville toimialoille: metsä- ja metsäkoneala, maaseutuelinkeinot, puutarha- ja taimitarha-ala, turvetuotanto sekä turkistuotanto. Toimialat pyrittiin valitsemaan siten, että valvonnan vaikuttavuus olisi mahdollisimman suuri myös maantieteellisesti. Tarkastuksia tehtiin kaikkien aluehallintovirastojen alueella.

Alkutuotantoalan hankkeessa tehtiin vuonna 2015 yhteensä 76 tarkastusta, joilla annettiin yhteensä 58 toimintaohjetta. Tehdyistä tarkastuksista kuulemiseen johti 7 tarkastusta (9 % tarkastuksista). Tähän mennessä on annettu yksi laiminlyöntimaksupäätös, jossa maksua määrättiin 5 000 euroa. Laiminlyöntimaksuprosesseja on hankeraportin kirjoittamisen aikaan kesken 6 kappaletta, joten laiminlyöntimaksujen lopullinen määrä saattaa tästä vielä kasvaa. Myös tarkastuksia on tässä vaiheessa kesken useampi kymmenen kappaletta. Tähän mennessä valmistuneista tarkastuksista 17 oli sellaisia, joissa ei ollut syytä antaa toimintaohjeita.

Tilaajavastuulain tunnettavuus alkutuotannon toimialoilla on ollut melko heikkoa. Tarkastajien havaintojen mukaan hankkeen ja tiedottamisen myötä tietoisuus tilaajavastuulaista on kuitenkin lisääntynyt.

Tehtyjen tarkastusten perusteella alkutuotannon toimialoilla ulkopuolista työvoimaa käytetään alihankintana esimerkiksi metsäalalla metsänistutus-, -hoito- ja -hakkuutöissä sekä puutavarakuljetuksissa ja turkistuotannossa nahoitustöissä. Alihankintana ostettavia palveluita ovat kaikilla alkutuotannon toimialoilla kuljetus-, huolto- ja rakentamispalvelut. Tarkastetuissa kohteissa vuokratyövoiman käyttö oli yleisintä puutarha- ja turkistuotantoalan yrityksissä. Osa käytetyistä vuokratyöntekijöistä oli ulkomaalaisia. Edellä mainituilla aloilla havaittiin kuitenkin, että osa vuonna 2014 vuokratyöyrityksissä työskennelleistä työntekijöistä oli nyt tilaajan omia työntekijöitä, joten vuokratyön käyttö oli sitä kautta hiukan vähentynyt. Viestintä sekä sidosryhmä- ja viranomaisyhteistyö

3. Sidosryhmä- ja viranomaisyhteistyö

Tilaajavastuutiimi osallistui vuoden 2015 aikana useisiin sidosryhmätapaamisiin työnantaja- ja työntekijäliittojen kanssa. Lisäksi tiimin esimies ja tarkastajat kävivät luennoimassa useissa sidosryhmien koulutuksissa. Erityisen aktiivista sidosryhmäyhteistyö on ollut rakennusalan hankkeessa, jossa yhteistyötä on tehty säännöllisesti Verohallinnon, Eläketurvakeskuksen, Poliisin, Suomen Tilaajavastuu Oy:n, Rakennusteollisuus ry:n, Rakennusliiton sekä RAKLI ry:n kanssa. Lisäksi hankkeen hankevastaava on osallistunut säännöllisesti 3 kertaa vuodessa järjestettäviin Rakennusalan harmaata taloutta ja ulkomaista työvoimaa käsitteleviin yhteistyökokouksiin, joissa ESAV:n työsuojelun vastualueen edustajien lisäksi osallistujina RT, RL, RAKLI sekä sosiaali- ja terveysministeriön työsuojeluosasto. Rakennusalanhankkeen hankevastaava on myös osallistunut yhteistyöhön Viron työsuojelun kanssa ja toimi tilaajavastuuasioiden osalta yhteyshenkilönä ESAV:n työsuojelun vastualueen ja Viron työsuojeluviranomaisen yhteistyösopimuksen osalta. Hankevastaava osallistuu Viron kanssa tehtävään yhteistyöhön ja on tilaajavastuuasioiden osalta yhteyshenkilönä myös vuonna 2016.

Tilaajavastuutiimi järjesti lokakuussa kaikille avoimen sidosryhmätilaisuuden, jonne kutsuttiin tiimille tärkeitä sidosryhmiä ja yhteistyökumppaneita. Tilaisuuteen osallistui reilusti yli sata henkilöä, ja tilaisuutta pidettiin saadun palautteen perusteella onnistuneena. Tilaisuudessa käytiin läpi tilaajavastuulain lainsäädäntömuutoksia sekä vastualueen rakennusalan valvontaa.

Tilaajavastuutarkastajat tekivät vuonna 2015 viranomaisyhteistyötä Verohallinnon, Eläketurvakeskuksen, Harmaan Talouden selvitysyksikön, Poliisin, Rajavartiolaitoksen,

Ulosottoviraston, Tullin, STM:n, TEM:n, AVI:n alkoholitarkastajien ja muiden työsuojelun vastuualueiden kanssa. Yhteistarkastuksia muiden viranomaisten tehtiin erityisesti tiimin rakennusalan hankkeessa, jossa hankkeen tarkastuksista yhteensä 158 tehtiin eri viranomaisten kanssa. Vuonna 2015 yhteistyötä kehitettiin erityisesti myös logistiikkahankkeen osalta Tullin ja Rajavartiolaitoksen kanssa sekä palvelualan hankkeessa AVI:n alkoholitarkastajien kanssa.

4. Yhteenveto ja johtopäätökset

Vuonna 2015 tilaajavastuutarkastuksia tehtiin yhteensä 1 846. Raportin tekovaiheessa 244 tarkastusprosessia on ollut vielä kesken. Tarkastusprosessi lasketaan tässä yhteydessä keskeneräiseksi, jos tarkastus on vielä kesken, tarkastuskertomus on tekemättä ja toimittamatta tarkastuskohteelle tai jos kuulemisprosessi tai laiminlyöntimaksun määräämisprosessi on kesken. Monet raportissa esitetyt luvut siis vielä muuttuvat, kun kaikki tarkastusprosessit saadaan päätettyä.

Kuulemisia selvitysvelvollisuuden laiminlyönnistä on tähän mennessä lähetetty 160 tilaajalle (n. 8,7 % kaikista vuonna 2015 tehdyistä tarkastuksista). 52 tilaajalle on määrätty laiminlyöntimaksuja, joiden summa on yhteensä 255 236 euroa (Taulukko 1). Toimintaohjeita annettiin tilaajavastuutarkastuksilla vuonna 2015 yhteensä 1497 kpl. Raportin kirjoittamishetkellä tarkastus-, kuulemis- ja laiminlyöntimaksuprosesseja on kuitenkin edelleen huomattava määrä kesken (244 kpl), joten lopulliset luvut tulevat olemaan huomattavasti suuremmat. Todennäköisesti summa tulee olemaan lähes samalla tasolla kuin vuonna 2014. Vuonna 2014 on määrätty laiminlyöntimaksuja yhteensä 489 726 euroa (tilanne 25.1.2016, laiminlyöntimaksuprosesseja on edelleen kesken useita kymmeniä).

Laiminlyöntimaksuun johtaneissa tapauksissa puutteet ovat koskeneet useimmiten verojen maksamista ja eläkevakuuttamista koskevia velvollisuuksia. Erityisenä valvontahavaintona voidaan todeta, että yhä useammassa laiminlyöntimaksutapauksissa kyse on ulkomaisen sopimuskumppanin eläke- ja tapaturmavakuutuksen selvittämispuutteista.

Seuraavasta taulukosta selviää vuonna 2015 tehdyt tilaajavastuutarkastukset hankkeittain ja niistä käynnistyneet laiminlyöntimaksuprosessit 25.1.2016 mennessä.

Hanke	Tarkastukset	Kuulemiset	Laiminlyönti- maksupäätökset	Laiminlyöntimaksut yhteensä (euroa)
Rakennusala	960	80	21	76 416
Teollisuus	310	35	14	81 502
Logistiikka	162	12	2	14 000
Palvelualat	310	25	14	78 318
Alkutuotanto	76	7	1	5 000
Muut	19	1	0	0
Yhteensä	1846	160	52	255 236* (25.1.2016 mennessä)

Taulukko 1. Vuonna 2015 tehdyt tarkastukset ja niistä käynnistyneet laiminlyöntimaksuprosessit 25.1.2016 mennessä.

*) Tarkastusprosesseista 244 on vielä kesken, joten luku tulee kasvamaan huomattavasti.

Seuraavasta taulukosta näkee vuosina 2007–2015 tehdyt tarkastukset ja niistä määrätyt laiminlyöntimaksut.

Vuosi	Tarkastukset	Laiminlyöntimaksu- päätökset	Laiminlyöntimaksut yhteensä (euroa)
2007	400	48	237 925
2008	985	107	579 600
2009	789	81	440 200
2010	872	94	591 000
2011	675	70	579 800
2012	885	113	901 500
2013	1631	181	984 802
2014*	1680	105	489 726*
2015*	1846	52	255 236*
Yht.	9763	851	5 059 789

Taulukko 2. Tilaajavastuutarkastukset ja laiminlyöntimaksut vuosina 2007–2015

*) Tilanne tammikuulta 2016, jolloin monet prosesseista olivat vielä kesken.

Erityisenä valvontahavaintona tilaajavastuuvalvonnasta voidaan todeta, että selvitysvelvollisuuden näkökulmasta kunnossa olevia kohteita on ollut selvästi aiempia vuosia enemmän joka kokoluokan yritysissä, erityisesti rakennusalalla ja teollisuudessa. Tämä on myös laskenut käynnistyneiden laiminlyöntimaksuprosessien määrää aiemmista vuosista. Yhtenä syynä kunnossa olevien kohteiden lisääntymiseen on ollut pitkäjänteinen ja tuloksellinen valvonta erityisesti rakennusalalla.

Toinen merkittävä tekijä on sidosryhmien aktiivisuus ja monissa tapauksissa myös sopimustekniset seikat, joiden myötä tilaajavastuu.fi-palvelu on lyönyt läpi muillakin toimialoilla kuin rakentamistoiminnassa. Lisäksi kunnossa olevien kohteiden määrään vaikuttaa se, että osa tarkastuksella tarkastetuista sopimuksista ei kuulu lain soveltamisalaan, tai tilaajalla ei ole ollut tilaajavastuulain mukaista selvitysvelvollisuutta sopimuskumppanistaan.

Valvonnassa on kuitenkin havaittu, että tietoisuus tilaajavastuulaista on edelleen joillakin toimialoilla heikkoa, ja tilaajavastuulaki mielletään usein ainoastaan rakennusalaa koskevaksi asiaksi. Tilaajavastuuvalvonnan osalta valvontaa suunnataan jatkossa enemmän niille toimialoille, joilla tietoisuus laista on heikkoa. Lisäksi rakennusalan tilaajavastuuvalvontaa kohdistetaan entistä enemmän rakennustyömaalta löytyviin aliorakointiketjuihin.

Yleisenä valvontahavaintona kaikkien hankkeiden osalta voidaan todeta, että tilaajavastuulain mukaisten selvitysten säilytysvelvollisuuden noudattamisessa havaittiin puutteita usealla tarkastuksella. Tähän pyritään vaikuttamaan aktiivisesti vuoden 2016 valvontatyössä sekä tiedottamisessa.

Tilaajavastuutiimi valvoo tilaajavastuulakia STM:n päätöksellä koko Suomen alueella. Koska tarkastusalueena on koko maa, niin on aiheellista tarkastella tehtyjen tarkastusten maantieteellistä jakautumista. Valvonnan vaikuttavuuden ja valvontakohteiden tasapuolisen kohtelun takia on tärkeää, että tilaajavastuutarkastuksia pyritään tekemään kaikilla viidellä vastuualueella.

Valvontastrategia on toteutunut maantieteellistä kattavuutta koskeneen segmentoinnin osalta kohtuullisesti, kun huomioon otetaan käytettävissä olevat tarkastusresurssit alueittain sekä työpaikkojen valtakunnallinen jakautuminen maantieteellisesti. Tarkastuksia on vuonna 2015 tehty muut-hanketta lukuun ottamatta kaikissa valvontahankkeissa kaikkien viiden työsuojelun vastuualueiden alueille.

Maantieteellisen kattavuuden näkökulmasta vuonna 2016 tilaajavastuuvalvontaa on syytä määrällisesti tehdä enemmän Lounais-Suomen AVI:n alueella.

Seuraavassa taulukossa kerrotaan tarkastusmäärät eri vastuualueilla: Etelä-Suomen (ESAVI), Länsi- ja Sisä-Suomen (LSSAVI), Lounais-Suomen (LSAVI), Itä-Suomen (ISAVI) ja Pohjois-Suomen (PSAVI) aluehallintovirastojen alueella. Pohjois-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualue toimii myös Lapin aluehallintoviraston alueella.

Hanke	ESAVIn alueella tarkastusmäärä	LSSAVI	LSAVI	ISAVI	PSAVI
Rakennusala	540	164	54	124	78
Teollisuus	160	60	18	43	23
Logistiikka	113	18	15	7	9
Palvelualat	243	11	14	17	8
Alkutuotanto	10	20	10	26	7
Muut	3	4	0	9	3
Yhteensä	1069	277	111	226	128
Noin % kaikista tarkastuksista	59 %	15 %	6 %	13 %	7 %

Taulukko 3. Tarkastusten maantieteellinen jakautuminen vastuualueitta

Lisätietoja:

Ylitarkastaja Mikko Vanninen
p. 0295 016 000 (vaihde)
etunimi.sukunimi@avi.fi
Työsuojelun vastuualue
Etelä-Suomen aluehallintovirasto

www.tyosuojelu.fi/harmaa-talous/tilaajavastuu